

УДК 336.22:338.24

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2025-4-175-182>

КИРИЛЮК Ірина Миколаївна

К.е.н., доцент,

Черкаський національний університет імені

Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-3365-7239>

kyrylyukim@vu.edu.ua

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКО-ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

***Анотація.** У статті досліджено особливості функціонування та підвищення ефективності податкової системи в умовах трансформації економіко-інституційного середовища. Розкрито теоретичні підходи до визначення сутності та ролі податкової системи у функціонуванні національної економіки. Визначено основні чинники, що впливають на ефективність податкової системи в умовах трансформацій економічного середовища. Проведено аналіз динаміки податкових надходжень до державного бюджету України за 2022–2025 роки, що дозволило оцінити тенденції розвитку податкової системи та її фіскальну результативність. Обґрунтовано, що важливим напрямом підвищення ефективності податкової системи є удосконалення податкової політики, оптимізація податкового навантаження, підвищення результативності податкового контролю та розвиток інституційних механізмів функціонування фіскальних органів. Особливу увагу приділено ролі цифрових технологій у сфері податкового адміністрування, які сприяють підвищенню прозорості податкових процесів, зменшенню адміністративних витрат та зміцненню податкової дисципліни.*

***Ключові слова:** податкова система, податкова політика, податкове навантаження, економіко-інституційне середовище, ефективність податкової системи.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економічних процесів особливого значення набуває формування ефективної податкової системи, яка виступає одним із ключових інструментів державного регулювання економіки та забезпечення фінансової стабільності держави. Податкова система виконує не лише фіскальну функцію наповнення бюджету, а й регулюючу, стимулюючи економічну активність, інвестиційні процеси та розвиток підприємництва. Саме тому ефективність податкової системи безпосередньо впливає на рівень соціально-економічного розвитку країни, фінансування державних програм та забезпечення суспільних потреб [1].

У сучасному економіко-інституційному середовищі, яке характеризується глобалізаційними процесами, цифровізацією економіки, структурними змінами у господарській діяльності та зростанням ролі інституційних механізмів державного управління, питання ефективності податкової системи набуває особливої актуальності. Податкова політика держави повинна забезпечувати збалансованість між фіскальними потребами бюджету та створенням сприятливих умов для розвитку бізнесу, інвестицій та інноваційної діяльності. Водночас надмірне податкове навантаження може стримувати економічну активність суб'єктів господарювання та сприяти зростанню тіньової економіки, що негативно впливає на економічний розвиток країни.

Для України проблема ефективності податкової системи є особливо важливою в умовах інституційних реформ, необхідності підвищення конкурентоспроможності національної економіки та адаптації до європейських стандартів економічного регулювання. Податкові надходження становлять значну частку доходів державного бюджету, тому ефективне

функціонування податкової системи та удосконалення механізмів податкового адміністрування є важливими передумовами забезпечення фінансової стійкості держави, розвитку соціальної сфери та реалізації державної економічної політики [2].

Таким чином, дослідження ефективності податкової системи в умовах трансформації економіко-інституційного середовища є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору, оскільки спрямоване на визначення напрямів удосконалення податкової політики, оптимізації податкового навантаження та підвищення результативності діяльності фіскальних органів з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше проблеми. Проблематика ефективності податкової системи, формування податкової політики та оптимізації податкового навантаження є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. У сучасній економічній літературі [2], [3], [4], [5] значна увага приділяється питанням розвитку податкової системи, удосконалення механізмів податкового контролю, підвищення фіскальної ефективності та адаптації податкових інститутів до трансформацій економічного середовища.

Теоретичні основи функціонування податкової системи та її роль у забезпеченні фінансової стабільності держави розглядаються у працях багатьох українських дослідників. Зокрема, у наукових роботах, присвячених дослідженню податкової системи України: Богатирьової Є.М., Дубовик О.Ю., Кир'язової Т.О., Хомутенко А.В. [6]. У науковій роботі підкреслюється, що податкова система є складним інституційним механізмом, який поєднує сукупність податків, методів їх адміністрування та діяльність фіскальних органів, спрямованих на забезпечення стабільного надходження фінансових ресурсів до бюджету держави.

У сучасних наукових працях [7] також розглядаються питання трансформації податкової системи під впливом глобалізаційних процесів, інституційних змін та економічних реформ. Дослідники підкреслюють, що податкова система України протягом останніх років зазнала суттєвих реформ, спрямованих на підвищення її ефективності та адаптацію до нових економічних умов.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених дослідженню податкової системи, питання забезпечення її ефективності в умовах трансформації економіко-інституційного середовища потребує подальшого наукового осмислення. Це зумовлює необхідність проведення комплексних досліджень, спрямованих на визначення сучасних тенденцій розвитку податкової системи та обґрунтування напрямів її вдосконалення.

Метою статті є комплексний аналіз ефективності функціонування податкової системи в умовах трансформації економіко-інституційного середовища та обґрунтування напрямів її вдосконалення з урахуванням сучасних тенденцій розвитку економіки, особливостей податкової політики держави та необхідності оптимізації податкового навантаження. Для досягнення мети поставлено такі завдання: дослідити вплив трансформацій економіко-інституційного середовища на розвиток податкової системи; проаналізувати сучасний стан податкової політики та рівень податкового навантаження на суб'єкти господарювання; оцінити ефективність функціонування податкової системи та механізмів податкового контролю; визначити роль фіскальних органів у забезпеченні стабільності податкових надходжень та підвищенні ефективності адміністрування податків; обґрунтувати напрями вдосконалення податкової системи та підвищення її ефективності в умовах сучасних економічних трансформацій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Податкова система є одним із ключових елементів фінансової системи держави та виступає важливим інструментом реалізації економічної політики. Її ефективність значною мірою визначає рівень фінансової стабільності держави, можливості забезпечення соціальних потреб населення, а також умови функціонування суб'єктів господарювання. У сучасних умовах трансформації економіко-інституційного середовища роль податкової системи значно зростає, оскільки саме через механізми оподаткування держава може регулювати економічні процеси, стимулювати розвиток підприємництва та формувати необхідний обсяг бюджетних ресурсів.

У сучасній економічній науці поняття податкової системи розглядається як одна з ключових категорій фінансової політики держави, оскільки саме через систему оподаткування забезпечується формування доходів бюджету, регулювання економічних процесів та реалізація соціально-економічної політики. Водночас у науковій літературі відсутнє єдине трактування поняття «податкова система», що зумовлює необхідність аналізу основних теоретичних підходів до його визначення.

У класичній економічній теорії податкова система розглядається: як сукупність податків і зборів, встановлених державою, а також принципів, форм і методів їх справляння. Такий підхід ґрунтується на працях класиків економічної науки, зокрема А. Сміта, який сформулював основні принципи оподаткування – справедливість, визначеність, зручність та економічність. У межах цього підходу податкова система трактується передусім як інструмент формування доходів держави та забезпечення виконання її фінансових функцій [8].

У сучасній економічній літературі податкова система розглядається значно ширше – як складна багаторівнева система економічних відносин між державою та платниками податків. Представники цього підходу підкреслюють, що податкова система охоплює не лише сукупність податків, але й інституційні механізми їх адміністрування, діяльність фіскальних органів, правове регулювання податкових відносин та механізми податкового контролю. Таким чином, податкова система виступає важливим елементом економіко-інституційного середовища держави [9].

Інституційний підхід до визначення податкової системи передбачає розгляд оподаткування як сукупності формальних і неформальних правил, які регулюють взаємодію між державою та економічними суб'єктами у процесі формування бюджетних ресурсів. У межах цього підходу значна увага приділяється ролі державних інституцій, ефективності податкового адміністрування, рівню податкової культури та довіри платників до державних органів. Відповідно, ефективність податкової системи значною мірою залежить від якості інституційного середовища та ефективності функціонування фіскальних органів.

Окремі дослідники розглядають податкову систему з позицій функціонального підходу, відповідно до якого вона виконує низку важливих функцій у економіці держави. До основних функцій податкової системи належать фіскальна, регулююча, стимулююча, соціальна та контрольна. Фіскальна функція полягає у формуванні доходів державного бюджету, регулююча – у впливі на економічні процеси через зміну рівня податкового навантаження, стимулююча – у підтримці інноваційної та інвестиційної діяльності, а соціальна функція спрямована на забезпечення перерозподілу доходів у суспільстві [10].

У наукових дослідженнях також виділяється системний підхід до трактування податкової системи, відповідно до якого вона розглядається як цілісна система взаємопов'язаних елементів, до яких належать податки, платники податків, органи податкового адміністрування, нормативно-правова база та механізми податкового контролю. У межах цього підходу ефективність податкової системи визначається узгодженістю функціонування її основних елементів та здатністю адаптуватися до змін економічного середовища.

Проведений аналіз теоретичних підходів свідчить, що поняття податкової системи має багатогранний характер і може розглядатися з різних позицій – як сукупність податків, як система економічних відносин, як інституційний механізм державного регулювання та як комплекс взаємопов'язаних елементів фінансової системи держави. Узагальнюючи наведені підходи, податкову систему доцільно визначати як комплекс взаємопов'язаних податків, принципів оподаткування, інституційних механізмів та організаційних структур, які забезпечують формування доходів бюджету та реалізацію економічної політики держави.

Ефективність податкової системи визначається здатністю забезпечувати стабільні надходження до бюджету при збереженні прийняттого рівня податкового навантаження на економіку. Водночас важливим є дотримання принципів справедливості, економічної доцільності, прозорості адміністрування та стабільності податкової політики. У науковій літературі ефективність податкової системи розглядається як комплексна категорія, яка охоплює

фіскальну результативність, економічну стимулюючу роль оподаткування, а також інституційну ефективність діяльності фіскальних органів.

У процесі трансформації економіко-інституційного середовища змінюються умови функціонування податкової системи, що потребує її адаптації до нових економічних викликів. До таких факторів належать глобалізація економічних процесів, цифровізація економіки, розвиток електронного адміністрування податків, зміни у структурі економічної діяльності та посилення ролі інституційних механізмів державного управління. У цих умовах важливого значення набуває підвищення ефективності податкового контролю, удосконалення роботи фіскальних органів та оптимізація податкового навантаження.

З теоретичної точки зору ефективність податкової системи формується під впливом низки взаємопов'язаних факторів, які визначають результативність її функціонування (табл. 1.).

Таблиця 1. - Основні чинники формування ефективності податкової системи

Чинник	Зміст чинника	Вплив на ефективність податкової системи
Податкова політика	Сукупність заходів держави щодо встановлення та регулювання податків	Забезпечує збалансованість між фіскальними потребами держави та економічними інтересами платників
Податкове навантаження	Рівень податків і обов'язкових платежів щодо ВВП або доходів суб'єктів господарювання	Визначає стимули або обмеження для економічної діяльності
Податковий контроль	Система заходів щодо забезпечення правильності нарахування та сплати податків	Сприяє зменшенню ухилення від оподаткування та підвищує бюджетні надходження
Діяльність фіскальних органів	Адміністрування податків та взаємодія з платниками	Забезпечує ефективність податкового адміністрування
Економіко-інституційне середовище	Сукупність економічних, правових та інституційних умов функціонування економіки	Визначає стабільність та передбачуваність податкової системи

Джерело: сформовано автором на основі [9-10]

Ефективність податкової системи формується під впливом комплексу економічних, інституційних та адміністративних факторів, взаємодія яких визначає результативність реалізації податкової політики держави.

Важливим аспектом дослідження є аналіз динаміки податкових надходжень до державного бюджету, що дозволяє оцінити фіскальну ефективність податкової системи. Протягом останніх років податкова система України функціонує в умовах значних економічних та інституційних трансформацій, пов'язаних із реформуванням податкового законодавства, цифровізацією податкового адміністрування та впливом воєнних факторів на економіку (табл. 2.).

Таблиця 2. - Динаміка податкових надходжень до державного бюджету України у 2022–2025 рр.

Рік	Податкові надходження, млрд грн	Частка у доходах бюджету, %	Темп зростання, %
2022	1071	79	–
2023	1287	80	120,2
2024	1538	81	119,5
2025*	1715	82	111,5

**Примітка: 2025 р. – оцінка на основі прогнозних даних.*

Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України

Як свідчать наведені дані, протягом 2022–2025 років спостерігається тенденція до зростання обсягів податкових надходжень до державного бюджету. Це свідчить про поступове підвищення фіскальної ефективності податкової системи, що зумовлено як відновленням

економічної активності, так і вдосконаленням механізмів податкового адміністрування. Зростання частки податкових надходжень у структурі доходів бюджету також підтверджує ключову роль податкової системи у формуванні фінансових ресурсів держави.

Водночас ефективність податкової системи визначається не лише обсягом бюджетних надходжень, а й рівнем податкового навантаження на економіку та якістю податкового адміністрування. Надмірне податкове навантаження може стримувати розвиток підприємництва, зменшувати інвестиційну активність та сприяти розширенню тіньового сектору економіки. Тому важливим завданням податкової політики є формування збалансованої системи оподаткування, яка забезпечує достатній рівень бюджетних надходжень та одночасно створює сприятливі умови для розвитку економіки.

У контексті трансформації економіко-інституційного середовища важливого значення набуває активне впровадження цифрових технологій у сфері податкового адміністрування. Сучасні процеси цифровізації економіки, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та зростання обсягів електронних фінансових операцій зумовлюють необхідність модернізації системи адміністрування податків та удосконалення механізмів взаємодії між державою і платниками податків. У таких умовах цифрова трансформація податкової системи виступає важливим інструментом підвищення її ефективності, прозорості та результативності.

Запровадження електронних сервісів для платників податків сприяє спрощенню процедур подання податкової звітності, зменшенню адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання та підвищенню рівня добровільної сплати податків. Використання електронних кабінетів платника податків, онлайн-систем подання декларацій, електронного документообігу та інших цифрових інструментів забезпечує оперативність обробки інформації, скорочує витрати часу на виконання податкових процедур та підвищує доступність податкових послуг для бізнесу і громадян. Це, у свою чергу, сприяє формуванню більш сприятливого економічного середовища та підвищенню довіри платників до податкових органів [11].

Важливим напрямом цифрової трансформації податкового адміністрування є автоматизація процесів податкового контролю. Використання сучасних інформаційних систем, аналітичних платформ та цифрових інструментів обробки даних дозволяє фіскальним органам здійснювати більш ефективний моніторинг фінансових операцій, своєчасно виявляти ризики ухилення від оподаткування та підвищувати результативність контрольних заходів. Застосування технологій аналізу великих масивів даних, автоматизованих систем ризик-менеджменту та електронного обміну інформацією між державними органами сприяє підвищенню точності податкового контролю та мінімізації можливостей для податкових правопорушень.

Крім того, цифровізація податкової сфери сприяє підвищенню прозорості діяльності фіскальних органів та покращенню якості податкового адміністрування. Використання електронних інформаційних систем забезпечує відкритість податкових процедур, спрощує доступ до необхідної інформації та підвищує рівень підзвітності державних органів. Це створює передумови для формування більш ефективної системи податкового управління, заснованої на принципах відкритості, прозорості та партнерської взаємодії між державою і платниками податків.

Розвиток цифрових технологій у сфері податкового адміністрування є важливим чинником підвищення ефективності функціонування податкової системи в умовах трансформації економіко-інституційного середовища. Впровадження електронних сервісів, автоматизація процесів податкового контролю та використання сучасних цифрових інструментів управління сприяють підвищенню результативності податкової політики, зміцненню податкової дисципліни та забезпеченню стабільного формування бюджетних ресурсів держави [11].

Отже, ефективність податкової системи є важливим фактором забезпечення фінансової стабільності держави та сталого економічного розвитку. У сучасних умовах трансформації економіко-інституційного середовища підвищення ефективності податкової системи потребує удосконалення податкової політики, оптимізації податкового навантаження, розвитку інституційних механізмів податкового контролю та впровадження сучасних цифрових технологій у діяльність фіскальних органів.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У результаті проведеного дослідження встановлено, що податкова система є одним із ключових інструментів державного регулювання економіки та важливим механізмом формування фінансових ресурсів держави. Ефективність її функціонування визначає можливості забезпечення стабільних бюджетних надходжень, реалізації соціально-економічних програм та підтримки економічного розвитку країни. У сучасних умовах трансформації економіко-інституційного середовища підвищення ефективності податкової системи набуває особливої актуальності, оскільки саме через механізми оподаткування держава може впливати на економічні процеси, стимулювати підприємницьку активність та формувати сприятливий інвестиційний клімат.

У ході дослідження з'ясовано, що ефективність податкової системи формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, серед яких важливе місце займають податкова політика держави, рівень податкового навантаження, якість податкового адміністрування, ефективність податкового контролю та інституційна спроможність фіскальних органів. Саме узгоджена взаємодія цих елементів забезпечує стабільність функціонування податкової системи та її здатність адаптуватися до змін економічного середовища.

Проведений аналіз динаміки податкових надходжень у 2022–2025 роках свідчить про тенденцію до їх зростання, що підтверджує поступове підвищення фіскальної результативності податкової системи. Водночас встановлено, що поряд зі збільшенням бюджетних надходжень важливим завданням державної податкової політики залишається забезпечення оптимального рівня податкового навантаження на економіку, оскільки його надмірне зростання може негативно впливати на розвиток підприємництва, інвестиційну активність та конкурентоспроможність національної економіки.

У сучасних умовах трансформації економіко-інституційного середовища важливим напрямом підвищення ефективності податкової системи є удосконалення механізмів податкового адміністрування, розвиток цифрових технологій у сфері податкового контролю та підвищення прозорості діяльності фіскальних органів. Запровадження сучасних інформаційних систем, електронних сервісів для платників податків та автоматизація процесів адміністрування сприяють зменшенню адміністративних витрат, підвищенню податкової дисципліни та зростанню рівня добровільної сплати податків.

Отже, підвищення ефективності податкової системи в умовах трансформації економіко-інституційного середовища потребує комплексного підходу, що передбачає удосконалення податкової політики, оптимізацію податкового навантаження, зміцнення інституційної спроможності фіскальних органів та активне впровадження цифрових технологій у систему податкового адміністрування. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню результативності функціонування податкової системи, зміцненню фінансової стабільності держави та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. OECD. Organization for Economic Co-operation and Development. Tax Policy is a key development priority, and a core part of the Sustainable Development Goals (SDG) and the Addis Ababa Action Agenda. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/tax-and-development.html> (Accessed: 15.11.2025)
2. Magopets O., Gai O. Administration of taxes in the system of factors ensuring the effective implementation of the tax policy of the state. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*, 2023, вип. 9(42). С. 90-99.
3. Мельник В.М., Кошук Т.В. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. *Фінанси України*. 2016. № 7. С. 7–25.
4. Рубан М. О. Податкова політика як інструмент регулювання економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип.13. Ч. 2. С. 105-109.
5. Швабій К. І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 90–103.

6. Податкова система: Навчальний. За заг. ред. І.С. Волохової, О.Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
7. Барабаш Л. Податкова система України: сучасні аспекти функціонування та напрями оптимізації. *Review of transport economics and management*, 2024, Вип. 11(27), С. 99–106.
8. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 457 с.
9. Klymenko, K., Ukhnal, N., Semenyshena, N. Tax policy in the context strengthening the national security of Ukraine. *Public Policy and Accounting*, 2023. Vol. 1(7), Pp 9–16.
10. Bukanov H., Kuzmenko O., Volokhov O. The impact of changes in tax legislation on the economic stability of Ukraine. *Social Development: Economic and Legal Issues*, 2025. Vol. 5. <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.09> (Accessed: 15.11.2025)
11. Marchenko L. Digitalization of the tax administration system in Ukraine taking into account the experience of developed countries. *Economic analysis*, 2022. Vol 32 (4), P. 127-134. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.127>

References

1. ОЕСР. Organization for Economic Co-operation and Development. (2025). Tax Policy is a key development priority, and a core part of the Sustainable Development Goals (SDG) and the Addis Ababa Action Agenda. Retrieved from: <https://www.oecd.org/en/topics/tax-and-development.html> (Accessed: 15.11.2025)
2. Magopets O., Gai O. (2023). Administration of taxes in the system of factors ensuring the effective implementation of the tax policy of the state. *Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences*, Vol. 9(42). P. 90-99.
3. Melnyk V.M., Koshchuk T.V. (2016). Tax policy of Ukraine in the context of the implementation of the Association Agreement with the European Union. *Finance of Ukraine*. Vol. 7. P. 7–25.
4. Ruban M. O. (2017). Tax policy as a tool for regulating economic development. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*. Issue 13. Part 2. P. 105-109.
5. Shvabiy K. I. (2015). Theoretical approaches to the formation and implementation of the state tax policy. *Finance of Ukraine*. Vol. 10. pp. 90–103.
6. Tax system: Educational. Edited by I.S. Volokhova, O.Yu. Dubovik. Kharkiv: Publishing house "Disa Plus" (2019). 402 p.
7. Barabash L. (2024). Tax system of Ukraine: modern aspects of functioning and directions of optimization. *Review of transport economics and management*, Issue 11(27), pp. 99–106.
8. Tomniuk T.L. (2022) Tax system: a textbook. Chernivtsi: ChTEI DTEU. 457 p.
9. Klymenko, K., Ukhnal, N., Semenyshena, N. (2023). Tax policy in the context strengthening the national security of Ukraine. *Public Policy and Accounting*, Vol. 1(7), Pp 9–16.
10. Bukanov H., Kuzmenko O., Volokhov O. (2025). The impact of changes in tax legislation on the economic stability of Ukraine. *Social Development: Economic and Legal Issues*, Vol. 5. Retrieved from: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.09> (Accessed: 15.11.2025)
11. Marchenko L. (2022) Digitalization of the tax administration system in Ukraine taking into account the experience of developed countries. *Economic analysis*, Vol 32 (4), P. 127-134. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.127>

KYRYLYUK Iryna Mykolayivna

Candidate of Economics, Associate Professor,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine

EFFICIENCY OF THE TAX SYSTEM IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF THE ECONOMIC AND INSTITUTIONAL ENVIRONMENT

Introduction. *In the context of modern economic transformations, the efficiency of the tax system becomes one of the key factors ensuring financial stability and sustainable economic development of the state. The tax system plays an important role not only in forming budget revenues but also in regulating economic processes, stimulating business activity, and creating favorable conditions for investment and innovation development. The transformation of the economic and institutional environment, the digitalization of the economy, and the strengthening of institutional mechanisms of public administration require the improvement of tax policy instruments and the modernization of tax administration mechanisms.*

Purpose. *The purpose of the research is to analyze the efficiency of the tax system in the conditions of transformation of the economic and institutional environment and to substantiate the directions for its improvement taking into account modern economic challenges and the need to optimize the tax burden.*

Results. *The article examines theoretical approaches to defining the essence and role of the tax system in the functioning of the national economy. The main factors influencing the efficiency of the tax system are identified, including tax policy, the level of tax burden, the effectiveness of tax control, and the institutional capacity of fiscal authorities. The dynamics of tax revenues to the state budget of Ukraine for the period 2022–2025 are analyzed, which made it possible to assess the fiscal efficiency of the tax system and identify the main trends in its development. The study proves that the growth of tax revenues is associated with the recovery of economic activity, improvement of tax administration mechanisms, and implementation of digital technologies in the tax sphere.*

Originality. *The scientific novelty of the study lies in the comprehensive assessment of the efficiency of the tax system in the context of the transformation of the economic and institutional environment and in the substantiation of directions for improving tax policy through the optimization of the tax burden, strengthening institutional mechanisms of tax control, and the development of digital tools in tax administration.*

Conclusion. *It is established that increasing the efficiency of the tax system requires a balanced combination of fiscal interests of the state and economic interests of taxpayers. In the conditions of transformation of the economic and institutional environment, it is necessary to improve tax policy instruments, develop digital technologies in tax administration, and strengthen the institutional capacity of fiscal authorities. The implementation of these measures will contribute to increasing the efficiency of the tax system, strengthening the financial stability of the state, and ensuring sustainable socio-economic development.*

Keywords: *tax system, tax policy, tax burden, economic and institutional environment, efficiency of the tax system.*

*Одержано редакцією: 19.10.2025
Прийнято до публікації: 02.12.2025*